

A csíksomlyói pünkösdi búcsú képi keretezése az online sajtóban

Napjainkban szinte természetessé vált, hogy fotók által mesélünk el történeteket, különösen az internet nyújtotta közösségi kép- és videómegosztó oldalakon. Néhány éve azonban az online sajtóban is egyre gazdagabb képi anyaggal találkozhatunk. A csíksomlyói pünkösdi búcsúról szóló beszámolókból ugyancsak a vizuális elemek váltak hangsúlyosabbá, és szembeötlő, hogy a búcsú láttatásában ismétlődő témák, sémák alakultak ki az utóbbi években. Ezek alapján lehetségesnek tartom egy kép-típológia felállítását, a fotók mögöttes eszmeiségének, tartalmainak feltárását és annak rendszerében vizsgálni a búcsú-reprezentációját. Néhány esetben a hírportálok reprezentációi eltérnek egymástól, másképpen „keretezik” az esemény különböző aspektusait. További célom ezeket körvonalazni, meghatározni.

Egy a közelmúltban elvégzett kutatás keretében a következő erdélyi magyar online újságok 2022–2023 között megjelent cikkeinek elemzését végeztem el: *Maszol* (9 cikk)¹,

1 | Maszol.ro, Borsi Balázs főszerk., Progress Alapítvány, Kolozsvár – Elemzett tudósítások: Beliczay László: *A csíksomlyói búcsú legemlékezetesebb pillanatai*. 2023. Online: <https://maszol.ro/fotoriport/A-csiksomlyoi-bucusu-legemlekezetesebb-pillanatai> (Letöltés ideje: 2024.01.02.); Farkas Endre: *Csíksomlyón fogadták a pünkösdi lovas zarándoklat résztvevőit*. 2023. Online: <https://maszol.ro/belfold/Csiksomlyon-fogadtak-a-Punkosdi-Lovas-zarandoklat-resztvevoita> (Letöltés ideje: 2024.01.02.); Bereczki Szilvia: *„A lelket ki ne oltsátok”- „vándorbottal a kezükben” tízezrek gyűltek össze a csíksomlyói pünkösdi búcsún*. 2021. Online: <https://maszol.ro/fotoriport/A-lelket-ki-ne-oltsatok-vandorbottal-a-kezukben-tizezrek-gyultek-ossze-a-csiksomlyoi-punkosdi-bucsun> (Letöltés ideje: 2024.02.04.); Farkas Endre: *Zenezsóval a búcsúra – elkísértük a csíkszépvízi keresztalját*. 2021. Online: <https://maszol.ro/fotoriport/Zenezsoval-a-bucsura-elkisertuk-a-csikszepvizi-keresztaljat> (Letöltés ideje: 2024. 01.10.); Farkas Endre: *Pünkösdi búcsú: megérkezett Csíkszeredába a Boldogasszony zarándokvonat*. 2019. Online: <https://maszol.ro/belfold/112772-punkosdi-bucusu-megerkezett-csikszeredaba-a-boldogasszony-zarandokvonat> (Letöltés ideje: 2024.01.10.); Farkas Endre: *Fotókon mutatjuk az idei csíksomlyói búcsú legszebb pillanatait*. 2019. Online: <https://maszol.ro/fotoriport/162-fotokon-mutatjuk-az-idei-csiksomlyoi-bucusu-legszebb-pillanatait> (Letöltés ideje: 2024.01.10.); *A csíksomlyói nyeregben fotóztunk a pünkösdi búcsún*. 2016. Online: <https://maszol.ro/belfold/64410-a-csiksomlyoi-nyeregben-fotoztunk-a-punkosdi-bucsun> (Letöltés ideje: 2024.01.11.); Benedek Huszár Botond: *Tizedik alkalommal futott be a Boldogasszony Zarándokvonat Marosvásárhelyre*. 2023. Online: <https://maszol.ro/belfold/Tizedik-alkalommal-futott-be-a-Boldogasszony-Zarandokvonat-Marosvasarhelyre> (Letöltés ideje: 2024.01.11.); Lőrincz Anna: *Zenével, táncal fogadták a Csíksomlyóra tartó zarándokokat Kolozsváron*. 2022. Online: <https://maszol.ro/belfold/Zenevel-tanccal-fogadtak-a-Csiksomlyora-tarto-zarandokokat-Kolozsvaron> (Letöltés ideje: 2024.01.11.).

Székelyhon (8 cikk)², *Transtelex* (3 cikk)³. A választást indokolja, hogy az első két hírportál naprakészen és részletesen tudósít a búcsúról és annak kísérőrendezvényeiről és ezt gazdag fotóanyaggal, fotóriportokkal szemlélteti. A *Transtelex* az előző kettőtől eltérő módon láttatja ugyanezt az eseményt, és a kevésbé formális részleteiről is számot ad.

Ha tágabb perspektívából tekintünk a sajtófotók „egészére”, akkor azt látjuk, hogy magának a búcsúnak a megjelenítése mellett azzal szorosan összefüggő, újszerű szokások, ünnepek is bemutatásra kerülnek. Ilyen például az zarándokvonat és a lovas zarándokok fogadtatása. Ezekről, a kiegészítő eseményekről az újságok több alkalommal közölnek önálló fotóriportokat, így észszerűnek találtam ezek szerinti csoportosítani a képeket témájukat illetően. A nagyobb kategóriákon belül további altémák nevezhetőek meg.

Az egyik fő kategóriába tartoznak azok a riportok, amelyek az esemény szokásrendjével megegyező, kronologikus sorrendben tudósítanak, a búcsú „egészét” akarják megmutatni jellegzetes, kiragadott pillanatok által. Erre utalnak az olyan címek is, mint „A csíksomlyói búcsú legemlékezetesebb pillanatai”, „Az elejétől a végéig – képekben elmesélve a csíksomlyói búcsú”, „A búcsú lejárt, az emlékek és a fotók azonban megmaradnak”. Az ehhez a kategóriához tartozó fotóriportokon belül a következő képtémák vehetők sorra: a zarándokvonat érkezése és fogadtatása a csíkszeredai álmomáson; a Szék útján a kegytemplom fele vezető úton vonuló zarándokok; a kegyesbor előtt imádkozó emberek csoportja; a keresztút végzése; a labarumot vivő diákok

2 | *Székelyhon*, Kozán István főszerk., Príma Press Kft., Csíkszereda – Elemzett tudósítások: *Az elejétől a végéig – képekben elmesélve a csíksomlyói búcsú*. 2023. Online: <https://szekelyhon.ro/aktualis/az-elejetol-a-vegeig-n-kepekben-elmelve-a-csiksomlyoi-bucusu> (Letöltés ideje: 2024.01.02.); *A búcsú lejárt, az emlékek és a fotók azonban megmaradnak*. Online: <https://szekelyhon.ro/aktualis/a-bucusulejart-az-emlekek-es-a-fotok-azonban-megmaradnak> (Letöltés ideje: 2024.01.02.); *Arcok és tekintetek a csíksomlyói búcsúból. Ki kit ismer fel?* 2023. Online: <https://szekelyhon.ro/aktualis/arcok-es-tekintetek-a-csiksomlyoi-bucusubol-ki-kit-ismer-fel> (Letöltés ideje: 2024. 02. 04.); Gergely Imre: *Márton Áron neve alatt indultak el Csíksomlyóra a lovas zarándokok*. 2023. Online: <https://szekelyhon.ro/aktualis/marton-aron-neve-alatt-indultak-el-csiksomlyora-a-lovas-zarandokok> <https://szekelyhon.ro/aktualis/marton-aron-neve-alatt-indultak-el-csiksomlyora-a-lovas-zarandokok> (Letöltés ideje: 2024.01.03.); *Keresztalják a csíksomlyói Szűzanyához*. 2023. Online: <https://szekelyhon.ro/aktualis/keresztaljak-a-csiksomlyoi-szuzanyahoz> (Letöltés ideje: 2024.01.03.); *Ahogy a járvány előtt: gyalogosan, keresztaljakkal Csíksomlyóra*. 2022. Online: <https://szekelyhon.ro/aktualis/ahogy-a-jarvany-elott-gyalogosan-keresztaljakkal-csiksomlyora> (Letöltés ideje: 2024.01.02.); Barabás Hajnal: *Ünnepséggel fogadták a pünkösdi lovas zarándokokat a csíksomlyói nyeregben*. 2022. Online: <https://szekelyhon.ro/aktualis/unnepseggel-fogadtak-a-punkosdi-lovas-zarandokokat-a-csiksomlyoi-nyeregben> (Letöltés ideje: 2024.01.05.); Barabás Hajnal: *Lóháton hozták a világ magyarságának imaüzeneteit*. 2023. Online: <https://szekelyhon.ro/aktualis/lohaton-hoztak-a-vilag-magyarsaganak-imauzeneteit> (Letöltés ideje: 2024.01.03.)

3 | *Transtelex.ro*, Vig Emese, Van Másik Kft., Kolozsvár – Elemzett tudósítások: Presinszky Judit: *Lánogos, kürtőskalács és a Mi Hazánk is előkerült a csíksomlyói búcsún*. 2022. Online: <https://transtelex.ro/kulfold/2022/06/06/csiksomlyoi-bucusu-punkosd-szekelyfold-erdely-romania-nyereg-kegyhely-csikszereda> (Letöltés ideje: 2024.01.02.); Tóké Hunor: *40 kilométeren keresztül zarándokoltunk a búcsú napján a gyimesi csangókkal a csíksomlyói kegyhelyre*. 2022. Online: <https://transtelex.ro/best-of/2022/06/04/40-kilometeren-keresztul-zarandokoltunk-a-bucusu-napjan-a-gyimesi-csangokkal-a-csiksomlyoi-kegyhelyre> (Letöltés ideje: 2024.01.02.); Gál László: „–Mi egy vérből valók vagyunk! –Az biztos!” Áthaladtak Kolozsváron a csíksomlyói zarándokok. 2022. Online: <https://transtelex.ro/eletmod/2022/06/03/zarandokvonat-kolozsvar-csiksomlyoi-bucusu-tamasi-aron> (Letöltés ideje: 2024. 01. 5.)

csoportja; egyházi előjárók vonuló csoportja; a politikai előjárók csoportja; a misén résztvevők tömege madártávlatból; a búcsún résztvevők portrészzerű megjelenítése; miséző papok; búcsús tömeg a hazaúton.

A fotóriportok másik kategóriáját képezik a zarándokvonat útját, fontosabb megállóit, érkezését Csíkszeredába, majd az ünnepi fogadtatását reprezentáló cikkek. Az ide tartozó képeken a következő témákkal találkozhatunk: a zarándokvonat érkezése a kolozsvári, a marosvásárhelyi és a csíkszeredai állomásra; a vonattal érkezők és őket fogadók találkozása; ünnepi köszöntő beszéd; zenés-táncos műsor; a résztvevő zarándokok csoportjainak megjelenítése, a résztvevő zarándokok portrészzerű megjelenítése.

A harmadik kategóriába tartoznak azok a fotóriportok, amelyek a búcsús keresztalják zarándoklatát mutatják be. Általában két irány különíthető el. Vagy különböző településekről érkezőkről láthatunk fotókat, vagy egy választott keresztalja útját követhetjük végig az indulástól a búcsúra érkezésig. A keresztalják útjával kapcsolatban számba vehető témák: a keresztalja indulása; a keresztaljához tartozó emberek csoportja zarándoklat közben; beszélgető, imádkozó, éneklő emberek csoportja; pihenés útközben; úton kifele a két Somlyó-hegy „nyergébe”.

A lovas zarándoklatok egyik bevallott célja a Kárpát-medencei települések otthon maradtainak imaszalagjait, jókívánságait eljuttatni a csíksomlyói pünkösdi búcsúra. A lovasok a gyergyószentmiklósi Ferenc Pápa-emlékparknál találkoznak és ünnepi ceremónia keretein belül összekötik a szalagokat. Ebben a gesztusban nemcsak a nemzeti összetartozás eszméjének szimbolikus megerősítése érhető tetten, hanem mindennek a szakrális szintre való emelése is, azáltal, hogy egy szent helyre, a teofánia helyére viszik az imaszalagokat. Csíksomlyóra érkezve a Hármashalom kápolnánál újabb ünnepség kereteiben hivatalosan fogadják a lóháton érkezetteket. A következő képtémák kerülnek közlésre a lapokban: az imaszalagok felfűzése; világi és egyházi előjárók beszédei; a zarándokok megáldása; lovas zarándokok útközben; lovas zarándokok érkezése a Hármashalom-oltárhoz; csoportkép a lovas zarándoklat képviselőivel.

Az imént felsorolt kép-témák és bemutatásuk sorrendje is évről évre ismétlődik a különböző újságok felületein. A megjelenítés módjában és az esemény tálalásában azonban eltérések mutatkoznak. Ennek felderítésére és az értelmezés háttéréül a keretezés elméletét (*framing theory*) használtam. Magát a fogalmat az 1970-es években Erving Goffman vezette be a szociológiába a *Frame Analysis: an essay on the Organization of Experience* című tanulmányában.⁴ Azóta más tudományterületeken is használják, így például a kommunikáció, médiaelmélet, a politikatudományok terén.

A legtöbb kutató egyetért abban, hogy a keretezést folyamatként kell felfognunk. Ennek során egy kommunikációs forrás bizonyos módon tálal egy témát, vagyis *keretezi*, ez pedig beépül az olvasóközönségnek látás- és gondolkodásmódjába. Tehát a média alakítja a közvéleményt azáltal, hogy kérdéseket, problémákat közöl és látat valamilyen módon.⁵

A keretezés magába foglalja a keretépítést (*frame building*) és a keretbeállítását (*frame setting*). Előbbi jelenti a hírszerkezetek keretezését, vagyis azt, ahogyan a médiaszervezetek

4 | Erving Goffman: *Frame Analysis: an Essay on the Organization of Experience*. Harper & Row, New York, New York 1974.

5 | Claes de Vreese: News Framing: Theory and Typology. *Information Design Journal*. Vol. XIII. 2005. Nr. 1. 51–53.

tálatnak bizonyos témákat. Utóbbi alatt a média keretei és az egyének előzetes tudása közötti kölcsönhatást értjük. Társadalmi szinten befolyásolja azt, ahogyan egy problémáról, témáról gondolkodunk, beleértve a politikai, és a szociális döntéshozatal terét is.⁶

Robert M. Entman a *témaválasztás és a hangsúlyosság* fogalmaival teszi szemléletesebbé a *keretezés* fogalmát. Értelmezésében a *keretezés* azt a folyamatot írja le, ahogyan kiválasztjuk a valóság egy szeletét és azt kiemeltté, hangsúlyossá tesszük valamilyen kommunikációs közegben. A *hangsúlyosság* a szerző szerint a következőt jelenti: egy információt megjegyezhetőbbé, jelentőségtejtesebbé és emlékezetesebbé tenni. Erre a kulturális szimbólumok különösen alkalmasak, hiszen még egy homályosabb szövegrészben elejtett egyetlen mondat is válhat a teljes szöveg súlypontjává, ha az megegyezik a befogadó valamilyen kulturális háttértudásával, sémájával. Entman a keretezés folyamatának négy szintjét írja le: egyrészt meghatározzuk a problémát, a témát, amiről nyilatkozni érdemes, aztán ok-okozati összefüggéseket teremtünk, majd erkölcsi ítéletet, értékelést kapcsolunk az adott problémához és végül kezelési, megoldási javaslatot teszünk. Tehát a kereteknek diagnosztizáló, értékelő és előíró funkciókat tulajdonít.⁷

A hírkeretek azonosítására és mérésére a téma kutatói különböző, *keretező eszközök* használatát javasolják. Az egyik legrészletesebb eszköztárat James W. Tankard állította össze. Az általa kidolgozott jegyzék tizenegy elemből tevődik össze, melyek a következők: szalagcímek, alcímek, fotók, képaláírások, főcímek, forrásválasztás, idézetek kiválasztása, idézetek kihúzása, logók, statisztikák és diagramok, valamint zárómondatok és bekezdések.⁸ A jelen kutatás keretező eszközeinek meghatározásakor is ebből a Tankard-féle listából indultam ki, illetve bővítettem olyan támpontokkal, amelyek a vizuális tartalomelemzés esetében hasznosíthatónak bizonyultak. A csíksomlyói búcsúról szóló fotóanyag vizsgálatakor a következő szempontok voltak segítségemre a keretek azonosításában: a már fentebb tárgyalt gyakori képtémák, hangsúlyok, kompozíció, fényhatások, színhasználat, a bemutatás módja, a kifejezésre jutó esztétikai minőségek.

A nyomtatott vagy online sajtó esetében Joseph N. Cappella és Kathleen Hall Jamieson négy kritériumot sorolnak fel, amelyeknek meg kell felelnie egy érvényes és kutatható keretnek. Először azonosítható fogalmi és nyelvi jellemzőkkel kell rendelkeznie, legyen általánosan elterjedt, az újságírói gyakorlatban megfigyelhető. Az illető keretet megbízhatóan meg kell tudni különböztetni más keretektől és végül a keretnek reprezentációs érvényessége kell hogy legyen, azaz mások által is felismerhetőnek kell lennie. A keret nem fakadhat pusztán a szerkesztés véletlenszerűségéből vagy nem lehet a kutató képzeletének szüleménye.⁹

A szakirodalom két fő típusát különbözteti meg a kereteknek. Az *általános/generikus keretek* (generic frames) keretek előnye, hogy a hozzájuk kötődő módszerek

6 | Uo. 52.

7 | Robert M. Entman: Framing: Towards Clarification of a Fractured Paradigm. *Journal of Communication*. Vol. XLIII. 1993/4. 51–52.

8 | Claes de Vreese: i. m. 54.

9 | Joseph N. Cappella–Kathleen H. Jamieson: *Spiral of Cynicism. The Press and the Public Good*. Oxford University Press, New York 1997. 47, 89.

széles spektrumban használhatóak, illetve bármilyen eset média általi bemutatására használhatóak.¹⁰

Holli Semetko és Patti M. Valkenburg öt ilyen általános/generikus keretet azonosított a hollandiai televíziós és az újságban megjelenő hírek vizsgálatakor, amelyek azóta sok médiával kapcsolatos kutatás alapjául szolgáltak. A konfliktus keret (*conflict frame*) két vagy több álláspont, esetleg csoportok szembenállását, ütköztetését mutatja be. Az emberi vonatkozás kerete (*human interest frame*) általában valamilyen történeten keresztül szemlélteti az adott problémát, miközben az érzelmi aspektusokat is hangsúlyozza. A szerzők szerint a konfliktus keret után, ez a második leggyakrabban használt keret a hírek közlésekor. A gazdasági következmények kerete (*economic consequences frame*) gazdasági, anyagi szempontból mutatja be egy jelenség előnyeit, hátrányait, megoldási lehetőségeit, vagy azok elmaradása esetén, a lehetséges károkat. A felelősség keret (*responsability frame*) egy bizonyos történet, problémát úgy ismertet, hogy közben a felelős egyént, vagy csoportot okolja. A vallásos-erkölcsi keret (*morality frame*) egy adott problémát erkölcsi, vagy vallásos színezetben tünteti fel, ezek értékkészleteit mozgósítva.¹¹

A csíksomlyói pünkösdi búcsúról tudósító cikkek és fotóriportok esetében a vallásos-erkölcsi keret egyértelműen azonosítható, ami természetes is, hiszen az esemény elsődlegesen vallásos jellegű. Az újságok esetenként még a tudósítás címének is az aktuális mise mottóját választják.¹² Ezt egészítik ki a cikkekben olvasható, a prédikáció üzenetét hordozó kiemelt szövegrészek, amelyek általánosabb erkölcsi tanulságokkal is szolgálnak. A vallásos-erkölcsi keretezés abban nyilvánul meg a leginkább, amikor a hitéletnek egy-egy kitüntetett – olykor intim – pillanatát, mozzanatát szemléltetik. Számos fotó témájául szolgálnak az eseményen résztvevők megjelenítései a bensőséges, vallásos áhítatuk közben, például a keresztúton végzett imádkozás során. Továbbá a misét celebráló papokról az áldozatbemutatás vagy a gyóntatás alatt is bőséges fotóanyag készül.

A vallásos-erkölcsi keretezés az újságokban közölt fotók viselkedési normákat szabályozó és előíró funkcióiban, illetve bizonyos témák kizárásában is megragadható. A fotóriportok túlnyomó többsége az eseményhez tartozó helyes és elvárt viselkedési normákat jeleníti meg. A búcsúhoz kötődő profán jelenségekről (például kolduló hajléktalanokról, a búcsús nyírfaágakat árusító roma gyerekekről, a mise alatt piknikező csoportokról vagy terepjáróval a búcsú helyszínére igyekvőkről) ritkán közölnek fotókat az újságokban. A *Maszol* által 2021-ben közzétett egyik fotón (1. kép)¹³ a gyóntatás egy intim pillanatát láthatjuk. A gyónó személy és a gyóntató pap alakja élesen válik ki az elmosódott háttérből. Egy nő összekulcsolt kezekkel támaszkodik egy, a résztvevők csoportjainak elválasztására szolgáló korlátra, a nézővel szemben látható gyóntató egyik kezét a korláton nyugtatja, a másikkal a figyelemtől és a hallottaktól összeráncolt homloka fölött a fejét támasztja. A kép fókusza a drámaian megvilágított, ráncolt homlokra helyeződik, úgy, hogy közben tolakodó módon szemlélteti a

10 | Claes de Vreese: i. m. 55.

11 | Holli Semetko–Patti M. Valkenburg: Framing European Politics: A Content Analysis of Press and Television News. *Journal of Communication*. Vol. L. 2000/2. 95–97.

12 | A 2021-es búcsúról szóló egyik tudósítás címe: „A lelket ki ne oltsátok” – „vándorbottal a kezükben” tízezrek gyűltek össze a csíksomlyói pünkösdi búcsún. (*Maszol*, Bereczki Szilvia: i. m.)

13 | Uo.

hitélet egy bensőséges pillanatát. A liturgia legszentebb pillanatát, az áldozat bemutatását is fotókon rögzítik az újságokban, sokszor ezek kerülnek a borítókép helyére is. Általában harmonikus, az oltár vonala által vízszintesen kettőbe osztott és erre ráépülő háromszögű kompozíció jellemzi ezeket a képtípusokat.¹⁴ A középpontban rendszerint az áldozati kelyhet magasba emelő pap látható, amint ez a *Maszol* portál egyik képén is megfigyelhető (2. kép).¹⁵ A pap mellett az oltáron lévő ülő két egyházi tekintete is a kehelyre szegeződik, és így teremtődik meg az a háromszögletű képpozíció, amelynek fő eleme az áldozati kehely, és amely így a Szentháromság képzetét is közvetíti. A *Székelyhon* egyik fotóriportjában látható képen (3. kép)¹⁶ egy idős, hagyományos viseletű, fejkendőt viselő, imára font kezű nő áll a kompozíció középpontjában. A háttérben feltűnő elmosódott, kifejezéstelen arcú, ülő testhelyzetű tömeggel éles kontraszthatásban áll az idős nő álló pozíciója és a külvilág történéseit mellőző, befelé figyelő tekintete. A *Transtelex* által közölt riport utolsó képe (4. kép)¹⁷ egy fiatal lányt ábrázol válltól lefele portrészzerű beállításban, amint épp szelfit készít a Hármashalom-oltárnál elhelyezett kegyszobor másolattal. A kezében tartott telefon hátsó oldalán jól kivehető egy Krisztust ábrázoló szentkép. Maga a fotó sikeresen dokumentál egy bensőséges pillanatot, reflektál a hitélet és vallásosság megélésének modern kori formáira, valamint a búcsú mediális viszonyainak komplexitására is.

A Semetko és Valkenburg által megnevezett általános *emberi vonatkozás* kerete a jelen kutatás esetében egyrészt a véletlenszerűen kiragadott kisebb résztvevők csoportjai és a tömegről készített „nagyotál”-ról készült felvételek egyidejű megmutatásában és a búcsúnak, mint a résztvevők közös történetének a felfogásában ragadhatóak meg. A búcsúnak, vagy kísérő eseményeinek szemléltetésében a hírportálok általában kronológiai sorrendben mesélik el a történeteket, ezáltal befogadhatóbbá és emlékezetesebbé téve az olvasó számára a hírt. A tanulmány elején felsorolt képtípusok nagyobb csoportjai, kategóriái is valamilyen történeti szátra épülnek, ilyen például a zarándokvonal útja és megállói, a lovas zarándokok útja, vagy az egyes települések keresztaljának zarándoklata. Ezeket a kisebb narratívákat egybefogják azok a riportok, amelyek a teljesség megmutatásának igényével reprezentálják a pünkösdi búcsút.

Az *emberi vonatkozás* kerete másrészt a nagy összképet és a kisebb, egyedi, emberi vonatkozású ábrázolásokat is magába foglalja, ezáltal fejezve ki, hogy mindenki fontos építőeleme, szerves része a közösen megélt eseménynek, rítusnak. Az ide tartozó fotók társadalmi rétegek, etnikai csoportok, generációk széles skáláját vonultatják fel. A *keretezésnek* ebben a formájában a különböző pozitív érzelmek megélése és kifejezése válik hangsúlyossá. A tömegből véletlenszerűen kiválasztott a résztvevőket különböző érzelmeik kifejezése közben, nagy találkozások alkalmával, bensőséges családi vagy baráti körben, várakozással, örömteli arckifejezéssel, beszélgetés közben, vagy épp unatkozva szemléltetik. A résztvevők személyes identitásainak változatossága, sokszínűsége, öltözetük mellett, a tárgyaikon is megnyilvánul, amelyekkel körbeveszik magukat. A *Székelyhon* nevű újság egyik cikkében – *Arcok és tekintetek a csíksomlyói*

14 | Tamás Attila: *A csíksomlyói búcsú szónoka: mindenkinek tennie kell a maga részét a maga helyén*. Online: <https://szekelyhon.ro/aktualis/a-csiksomlyoi-bucusu-szonoka-mindenkinek-tennie-kell-a-maga-reszet-a-maga-helyen> (Letöltés ideje: 2024.02.01.)

15 | Bereczki Szilvia: *i. m.* (*Maszol*)

16 | *Az elejétől a végéig...*, *i. m.* (*Maszol*)

17 | Presinszky Judit: *i. m.* (*Transtelex*)

*búcsúból. Ki kit ismer fel?*¹⁸ – kimondottan a résztvevők oldaláról szemlélteti az eseményt. A cím játékra is hívja az olvasókat, hogy keressék magukat, vagy ismerőseiket a képeken. A cikk fotói között láthatunk székely és csángó népviseletű iskoláskorú fiatalokat és időseket is, kaftánba és süvegbe öltözött középkorúak csoportját, pólójuk feliratával identitásukat kifejező embereket, beszélgető nyugdíjasokat, háton vagy hordozóban cipelt babakát és papokat is. A képösszeállítást a domboldalon felé haladó, egymásnak támogatóan kezét nyújtó emberek alakjai zárják. Ebben a fotóriportban kapott helyett az a felvétel is (5. kép), amely egy középkorú, szakállas férfit ábrázol, amint bal karját állára helyezve, faragott botjára támaszkodva, elmélyülten hallgatja a szentmisét. Mögötte a háttér és képtér háromnegyedét a búcsún résztvevők ülő testhelyzetű tömege tölti ki, legfelül pedig a fenyőfák zöldes foltjai zárják a kompozíciót. A középpontban levő férfi pólója fölött fekete bocscai mellényt, kék farmernadrágot és a derekán veretes tarsolyt visel. A rajta található mintázat egy honfoglalás kori, Karos nevű régészeti lelőhelyről előkerült lemez másolata. A férfi jobb karján levő tetoválások egyikéből egy angyal-szerű alak ismerhető fel. Öltözete és kiegészítő tárgyai tisztán kifejezik azt a vallási és identitásbeli szinkretizmust, amely napjainkra is általánosan jellemző és így a csíksomlyói búcsún jelenlévők körében is gyakori.

Az esemény emberi vonatkozású keretezésére jó példákat találhatunk a *Maszol* hírportál egy korábban is hivatkozott „*A lelket ki ne oltsátok*” – „*vándorbottal a kezükben*” tízezrek gyűltek össze a csíksomlyói pünkösdi búcsún¹⁹ című riportjából. Az egyik fotón (6. kép) valószínűleg apát és lányát láthatjuk (esetleg más közeli rokont) deréktól felfelé, frontális beállításban. Mivel a kép a 2021-es búcsún készült, abban az évben résztvevőknek kötelező volt a maszkviselés az esemény lefolyása alatt. A felvétel szereplői, figyelmen kívül hagyva ezt az előírást, álluk alá helyezve hordják a maszkot. A kislány egy körmeneti keresztre támaszkodik, a férfi egy zászlórudat tart kezében. Utóbbi hosszú fehér ingét derékban megkötve, fekete mellényt hord, ezáltal képviselve a hagyományos világ gyimesi öltözetét. A kislány ezzel szemben „modern” rózsaszínű blúzt visel, rajta a *Jégvarázs* című rajzfilmből ismert Anna alakjával. A fotó érzékletesen mutat rá a hagyományos és a modern világnézet együttes jelenlétének lehetőségére is.

A fő keretezési típusok egyik fajtáját jelentik az *ügy-specifikus* értelmezési keretek. Ezek kisebb, egyedi témának a média általi bemutatásában azonosíthatók és kutathatók. Előnyük, hogy általuk mélyrehatóan lehet vizsgálni az adott témát. Egyes kutatók szerint hátrányuk is ugyanebből ered: egy kérdés vagy esemény kapcsán azonosított keretek túl specifikusak, és emiatt nem lehet általánosabb összehasonlító elemzéseket végezni, összevetve ezeket más területek kereteivel.²⁰ Jelen kutatás esetében két *ügyspecifikus értelmezési keret*et azonosítottam. Észrevételem szerint mindkét keret vizsgálható más események, problémák, történések média általi reprezentációiban is, de ezúttal ez nem volt célunk.

A megvizsgált fotóriportok és elemzett képek alapján azonosított egyik keret *magyar nemzeti összetartozás* keretként határozhatjuk meg. Ide sorolhatóak azok a

18 | *Arcok és tekintetek...*, i. m. (Székelyhon)

19 | Bereczki Szilvia: i. m. (*Maszol*)

20 | Michael Brüggemann–Paul D’Angelo: Defragmenting News Framing Research: Reconciling Generic and Issue-Specific Frames. In: *Doing News Framing Analysis II. Empirical and Theoretical Perspectives*. Ed. Paul D’Angelo. Routledge, New York 2018. 92.

képek, amelyek a hagyományos világrendhez tartozó – székely, csángó, vagy más tájegységek népviseletei, a keresztalják zárandoklata –, illetve a magyar nemzeti összetartozás eszméjéhez rendelhető elemekre – magyar és székely nemzeti szimbólumok, zárandokvonat, lovas zárandoklat – helyezik a hangsúlyt. A fotók által olyan tartalmak jutnak kifejezésre, mint a kulturális értékek ápolása és továbbvitele, a magyar nemzeti összetartozás, a kisebbségi identitás, vagy épp a hazafiasság eszméje. A zárandokvonat fogadtatását reprezentáló képek hangsúlyosan a nemzeti összetartozás, a régóta várt találkozás érzéseit helyezik középpontba, ezt kívánják megmutatni. A képek fókusza a magyar népviseletű táncosokra, zenészekre, a magyar és székely zászlókra, valamint az őket körbeölelő tömegre helyeződik. A zárandokvonat fogadtatása önmagában is többletjelentéssel bír: azt a történelmi eseményt juttathatja eszünkbe, amikor a második bécsi döntést követően 1940-ben a magyar honvédek visszafoglalták a korábban Romániához csatolt erdélyi területeket, és ezt a helyi magyar lakosság kitörő örömmel fogadta.

A Robert M. Entman által szóvá tett gyakorlat, vagyis a kulturális szimbólumok használata az adott keret hangsúlyossá tételében bevett szokás a búcsúról beszámoló cikkekben és vizuális tartalmakban. A figyelmes szemlélő találkozhat olyan fotókkal is, amelyek többértelmű jelentést hordoznak. Az egyiket (7. kép) a *Székelyhon* hírportál felületén közzélték.²¹ A kép fókuszában a kolozsvári állomás oldalán található, „Cluj-Napoca” román felirat szerepel. Ez az egység foglalja el a képtér felső negyedét. Attól jobbra, lentebb az éppen befutott vonat látható magyar zászlókat lengető zárandokkal, a kép előterében pedig a nézőnek háttal újabb embercsoportot vehetünk észre, akik egy hatalmas, ugyancsak nemzeti színű zászlót emelnek a vonaton érkezők számára. Azonban a kép kompozícióját figyelembe véve az említett zászló a román feliratú városnévvel helyezkedik szembe, mintha célzatosan abba az irányba mutatna. Ezt összeadva a fotón egyébként is feltűnően sok magyar zászló látványával, a kép egésze azt sugallja, hogy ha ideiglenesen is, de a város ismét magyar kézre került.

A *Székelyhon* által 2022-ben közzélt fotóriportnak (*Ahogy a járvány előtt: gyalogosan, keresztaljakkal Csíksomlyóra*)²² már a címe is jelzi, hogy itt a búcsújárás hagyományos módja lesz szemléltetve. Az egyik képen (8. kép) gyimesi népviseletbe öltözött férfiak láthatóak, kezükben a körmeneti keresztel, amint gyalognak a reggeli napsütésben. A felszálló köd párája és a dombok mögül élesen sugárzó fény egészen mitikus hangulatot kölcsönöz a képnek. Egy másik fotón (9. kép) alacsony nézőpontból láthatjuk a szemből érkező csíkszentimrei keresztalját. A csoportot idős, székely népviseletbe öltözött férfi vezeti, közvetlenül mögötte ugyancsak székelyruhás lányok haladnak. A fókusza a három vörös templomi zászló alatt haladó csoporton van, a táji háttér egészen elmosódott, párás, az összkép pedig patetikus, diadalmas időtlenséget fejez ki. Ugyancsak itt említhető az a kép is (10. kép), amelyen fenyőfákkal határolt, üde zöld környezetben, két gyimesi népviseletbe öltözött férfit láthatunk, amint kezükben, illetve vállukon feltekert zászlót tartva haladnak a meredek domboldalon. A vörös textilíák, viseletük hófehér részletei, illetve a háttér fenyőinek zöld foltjai nemcsak hogy kellemes kontraszthatást kölcsönöznek a képnek, hanem akár a magyar zászló színeit is eszünkbe juttathatják, anélkül, hogy az „fizikailag” is elénk tolnakodna a képen.

21 | *Az elejétől a végéig...*, i. m. (Maszol)

22 | *Ahogy a járvány előtt...*, i. m. (Maszol)

A lovas zarándoklatok képi ábrázolásában is leginkább a *nemzeti-ideológia/nemzeti összetartozás* keretezés érvényesül. A fotókon feltűnő lovas zarándokok jelentős része az ún. „boldog békeidőbeli”, a magyarság katonai erejét idéző huszáröltözetben, vagy népviseletben jelenik meg. Ezekhez szorosan hozzátartoznak a nemzeti színű zászlók és egyéb tárgyak, mint például a kokárdák vagy magyar címerrel ellátott nyergek és ruhadarabok. Az itt elemzett riportok²³ felvételein leginkább a hazafiasság eszméje reprezentálódik. Az egyik fotó (11. kép) három lovast ábrázol félprofilból, huszár öltözetben, háttérben a Somlyó hegyének fenyvesével. A kép magas nézőpontú, a lovon ülőket térdtől felfele mutatja. A lovasok arcán megütköző fény pedig tovább erősíti a kép drámai, színpadias összhatását. Hasonlóan hazafias hangvételű az a felvétel is (12. kép), amely a csíksomlyói nyeregbe kaptató lovas zarándokok csoportját mutatja szemből nézetből. Mögöttük a 2019-es pápalátogatás alkalmából állított székely kapu és a Csíki-medence táji háttere húzódik. Az előtérben egy huszár öltözetű lovast láthatunk, aki a néző irányába félig visszafordulva energikus hívogató mozdulatot tesz. Gesztusából kiérezhető valamiféle hazafias, toborzó jelleg.

A csíksomlyói pünkösdi búcsú bemutatásának másik módját *alternatív-kritikus keretként* definiálhatjuk. Ebben a keretben inkább kritikus megvilágításba helyeződik az esemény vagy annak valamely rész vonatkozása. Az ide tartozó képek témái eltérnek a dolgozatban felsorolt megszokott típusoktól, illetve a búcsú kevésbé formális, profán mozzanatait, részleteit is megmutatják (árusok, szelfiző fiatalok stb.), olykor humoros, máskor ironikus hangnemben.

A *Transtelex* hírportál egyik cikkének felvételei²⁴ érzékletesen szemléltetik az említett keret sajátosságait. Az egyik képen (13. kép) a nézőnek háttal álló résztvevők csoportját láthatjuk, a képtér felső felét, pedig az általuk magasba emelt esernyő foglalja el. Ennek felületét tyúk alakjai díszítik, a háttér színe pedig megegyezik a felhős égbolt kékes szürkéjével, ezáltal azt a humoros és enyhén groteszk hatást keltve, mintha hatalmas szárnyasok tekintenének le az égről a misén résztvevők tömegére. A búcsún résztvevők megörökítésekor a *Transtelex* esetében a profán a magatartásformák felszínre hozatalának szándéka érezhető. Erre a portálra főként a humoros, gúnyos hangvétel jellemző. Az említett cikk egy fotóján (14. kép) egy idős házaspár látható a kép előtérben, amint egy kisebb árok peremén ülve fogyasztják elemózsiájukat, ivóvizüket. Magyar nemzeti identitásukat jelzi a nő által viselt piros pólón és a férfi anorákján olvasható „Hungary” felirat. Figyelmüket a környezetükben tartózkodók tanulmányozása köti le. A férfi a mellettük ülő fiú és lány felé fordulva hallgatja beszélgetésüket. Azáltal, hogy az előtér alakjai olyan megvilágításba helyeződnek, mint a mozivászon előtt ülő nézők, a kép a búcsún jelenlevő profán, fogyasztói viselkedésformát emeli ki és teszi hangsúlyossá.

A szóban forgó hírportál egy másik fotósorozata a nemzeti érzés megnyilvánulásait, illetve annak olykor szélsőségekbe hajló kifejeződéseit is ironikus módon mutatja fel. Az itt hivatkozott fotóriport²⁵ előszeretettel helyezi előtérbe a revizionista eszmék szimbólumait. Az egyik képen (15. kép) egy botjára támaszkodó idős férfit láthatunk fehér ingben, cigarettával a szájában. Nyakában sálként visel egy hosszú zászlót, melyen a

23 | Barabás Hajnal: i. m. (*Székelyhon*)

24 | Presinszky Judit: i. m. (*Transtelex*)

25 | Gál László: i. m. (*Transtelex*)

következő felirat szerepel: „Mi egy vérből valók vagyunk”. Ugyanez a textília további fotókon is szerepel. Az egyik (16. kép) egy középkorú nő tartja a kamera elé, hogy láthatóvá váljon a teljes felirat. Egy másik fotón (17. kép) a zászló hátsó oldala is lencevésre kerül: „1920 Trianon. Nem felejtünk!” Ugyanitt említhető továbbá az felvétel (18. kép), amelyen a vonat ablakából kihajolva integető, Árpád-sávós, valamint magyar és székely összevont zászlót lobogtató férfiakat láthatunk. Annak ellenére, hogy az itt példaként felhozott képek mind diadalmas, magasztos módon jelenítik meg a nemzeti összetartozás eszméjét, a teljes fotóriport kontextusában a riport szövegével együtt mégis a képek ironikus töltete válik uralkodóvá.²⁶ Jól kimutatható, hogy a szóban forgó hírportál mindig tendenciózusan élezi ki a szent és a profán ellentétét (nemzeti színű sál és cigaretta), ezzel azt sugallva, hogy a búcsún tapasztalható szent megnyilvánulások (vallásos, nemzeti, népi, hagyományos stb. vonatkozásokban egyaránt), nem is hitelesek, hanem csak színjátékok, továbbá a vallásos érzésekhez is gúnyosan viszonyul.

Összegzés

A csíksomlyói pünkösdi búcsú vizuális bemutatásában négy keretezési mód körvonalazható. Ezek természetesen fedhetik, keresztezhetik is egymást, a jelen dolgozatban csak a fő tendenciákat vonultattam fel.

A *vallásos-erkölcsi* keret elsősorban az esemény lefolyásának a liturgiával kapcsolatos mozzanatait emeli ki. A keresztút végzése közbeni imádkozás, a gyóntatás, áldozatbemutatás pillanatait mind részletező igénnyel és alapossággal szemléltetik. Az újságok a résztvevők személyes vallásos áhítatát, a hitéletük megélésének különböző formáit is megjelenítik általában bensőséges, intim pillanatok rögzítésével, olykor tolatódó módon szemléltetve például a gyóntatás alkalmát.

Az *emberi vonatkozás* kerete a résztvevők sokféleségének szemléltetésében ragadható meg. A tömegből kiragadott, karakteres alakok portré-szerű megjelenítése, a különböző generációknak, társadalmi rétegeknek, identitásoknak, érzelmeknek változatos felhozatala, valamint a búcsúnak, mint egy nagy közös történetnek az elmesélése mind a beleélést és emlékezetessé válás lehetőségét teremti meg a befogadóban.

A *magyar nemzeti összetartozás kerete* a kulturális szimbólumok hangsúlyozásában mutatkozik meg. Ez képileg főként abban fogható fel, ahogyan a magyar és székely lobogókat, kisebb zászlókat, szalagokat, népviseletbe öltözötteket előtérbe, vagy központi helyre helyezik a kompozíciókban. Kreatívabb esetekben a táji környezet és az emberi alakok színfoltjainak az egybe komponálásával érik el, hogy a nemzeti szín uralkodjon a felvételen. A reprezentáció módja nagyon látványos, magával ragadó, főként a patetikus, magasztos, olykor fenséges minőségek dominálnak.

Az *alternatív-kritikus keret* az előzővel, illetve általában a megszokott sémáktól eltérő módon, problematizáló szándékkal számol be az eseményről. Ez a fajta keretezés

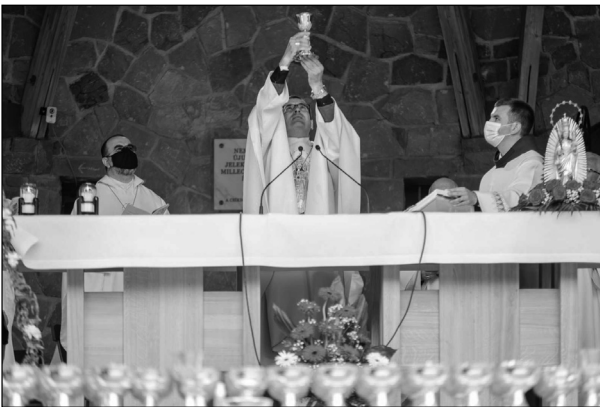
26 | A vallásos és nemzeti érzéssel, illetve ezek szimbólumaival szemben egyértelműen gúnyos, ironikus attitűdöt fejeznek ki a riport nyelvi megfogalmazásai is. Az *alternatív-kritikus keret* néhány nyelvi példája: „lelkes – vagy inkább feltüzelt – zarándokok”, „össze is csődültek”, „elég sokan kockáztattak egy enyhe napszúrás vagy legalábbis pirulást”, „kötelező elem lett a papi áldás is”, „azt a sort fűjták, hogy: »Ne hagyj elveszni Erdélyt, Istenünk!«”, stb.

különösen a nemzeti ideológiák megnyilvánulásainak megmutatásában, a vele szemben kialakított ironikus, gúnyos hangsúlyokban érhető tetten, de jellemzően a búcsúhoz kapcsolódó nemzeti összetartozás eszméjét is elutasítóan kezeli. Emellett azonban az esemény komplex mediális viszonyaira is érzékenyen reagál.

Az elemzett fotókon megnyilvánuló értékek, eszmei tartalmak, illetve a kulturális szimbólumok hangsúlyozása által megteremtődnek azok a keretek, amelyek rendszerében a közvélemény a búcsúról gondolkodhat. Látható, hogy a tisztán vallásos jellegén túl milyen sokféle kontextusban lehet értelmezni az eseményt és a hozzá kötődő más ünnepeket. A búcsúnak az online újságok vizuális tartalmaiban és a befogadók felfogásában egyaránt jelen levő *keretezési módjai*, egymást kiegészítve alakíthatják a búcsú jövőbeli arculatát és változó jelenségeit.



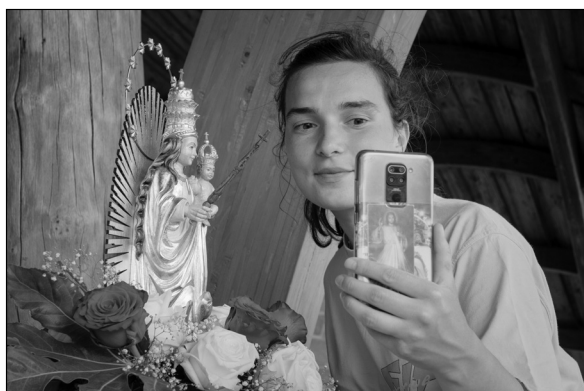
1. kép. Gyóntatás, 2021, Maszol, online: <https://maszol.ro/fotoriport/A-lelket-kine-oltsatok-vandorbottal-a-kezukben-tizezrek-gyultek-ossze-a-csiksomlyoi-punkosdi-bucsun>



2. kép. Áldozatbemutatás, 2021, Maszol, online: <https://maszol.ro/fotoriport/A-lelket-kine-oltsatok-vandorbottal-a-kezukben-tizezrek-gyultek-ossze-a-csiksomlyoi-punkosdi-bucsun>



3. kép. Egy résztvevő portrészere megjelenítése, 2023, Székelyhon, online: <https://szekelyhon.ro/aktualis/az-elejetol-a-vegeig-n-kepekben-elmeseve-a-csiksomlyoi-bucsu>



4. kép. Egy résztvevő portrészere megjelenítése, 2022, Transtex, online: <https://transtex.ro/kulfold/2022/06/06/csiksomlyoi-bucsu-punkosd-szekelyfold-erdely-romania-nyereg-kegyhely-csikszereda>



5. kép. Egy résztvevő portrészere megjelenítése, 2023. Székelyhon, online: <https://szekelyhon.ro/aktualis/arcok-es-tekitetek-a-csiksomlyoi-bucsubol-ki-kit-ismer-fel>



6. kép. Résztevők portrészerrű megjelenítései, 2021, Maszol, online: <https://maszol.ro/fotoriport/A-lelket-ki-ne-oltsatok-vandorbottal-a-kezukben-tizezrek-gyultek-ossze-a-csiksomlyoi-punkosdi-bucsun>



7. kép. A zárándokvonat fogadtatása a kolozsvári állomáson, 2023, Székelyhon, online: <https://szekelyhon.ro/aktualis/az-elejetol-a-vegeig-n-kepekben-elmeselve-a-csiksomlyoi-bucsu>



8. kép. Keresztalják zárándoklata, 2022, Székelyhon, online: <https://szekelyhon.ro/aktualis/ahogy-a-jarvany-elott-gyalogosan-keresztaljakkal-csiksomlyora>



9. kép. Keresztalják zarándoklata, 2022, Székelyhon, online: <https://szekelyhon.ro/aktualis/ahogy-a-jarvany-elott-gyalogosan-keresztaljakkal-csiksomlyora>



10. kép. Úton a Kis-Somlyó „nyergébe”, 2022, Székelyhon, online: <https://szekelyhon.ro/aktualis/ahogy-a-jarvany-elott-gyalogosan-keresztaljakkal-csiksomlyora>



11. kép. Lovas zarándokok csoportja, 2022, Székelyhon, online: <https://szekelyhon.ro/aktualis/unnepseggel-fogadtak-a-punkosdi-lovas-zarandokokat-a-csiksomlyoi-nyeregben>



12. kép. Lovas zarándokok csoportja, 2022, Székelyhon, online: <https://szekelyhon.ro/aktualis/unnepseggel-fogadtak-a-punkosdi-lovas-zarandokokat-a-csiksomlyoi-nyeregben>



13. kép. A búcsún résztvevők megjelenítése sajátos tárgyaik környezetében, 2022, Transtex, online: <https://transtex.ro/kulfold/2022/06/06/csiksomlyoi-bucusu-punkosd-szekelyfold-erdely-romania-nyereg-kegyhely-csikszereda>



14. kép. Résztvevők portrészérű megjelenítése, 2022, Transtex, online: <https://transtex.ro/kulfold/2022/06/06/csiksomlyoi-bucusu-punkosd-szekelyfold-erdely-romania-nyereg-kegyhely-csikszereda>



15. kép. A zarándokvonat utasa, 2022, Transtelex, online: <https://transtelex.ro/életmod/2022/06/03/zarandokvonat-kolozsvar-csiksomlyoi-bucsu-tamasi-aron>



16. kép. A zarándokvonat utasa, 2022, Transtelex, online: <https://transtelex.ro/életmod/2022/06/03/zarandokvonat-kolozsvar-csiksomlyoi-bucsu-tamasi-aron>



17. kép. A zarándokvonat utasa, 2022, Transtelex, online: <https://transtelex.ro/életmod/2022/06/03/zarandokvonat-kolozsvar-csiksomlyoi-bucsu-tamasi-aron>



18. kép. A zarándokvonat utasainak csoportja, 2022, Transtelex, online: <https://transtelex.ro/életmod/2022/06/03/zarandokvonat-kolozsvar-csiksomlyoi-bucusu-tamasi-aron>

Visual Representation of the Csíksomlyó Pentecostal Pilgrimage Based on the Online Press

Keywords: pilgrimage, online press, framing theory, national unity, photography

In my research, I examine the visual representation forms of the Pentecost pilgrimage in Csíksomlyó within the online press environment. Electronic images depicting the ritual events, participants, objects, etc., widely circulated in the online space, serve as crucial elements representing the event. However, the representations of the pilgrimage on various online platforms differ from each other. These differences are significant: not only of the pilgrimage event itself, but also of the news portals presenting the event. In my study I present the types of representations, shed light on the nature of the differences, and simultaneously explore the cultural-ideological background of these variations.